

Dječja igra u različitim kulturama

Čanić, Sabrina

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:455382>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-23**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

SABRINA ČANIĆ

IGRA U RAZLIČITIM KULTURAMA

Završni rad

Pula, 22. lipnja 2021.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

SABRINA ČANIĆ

IGRA U RAZLIČITIM KULTURAMA

Završni rad

JMBAG: 0115063413, izvanredni student
Studijski smjer: Predškolski odgoj

Predmet: Igra i djeca
Znanstveno područje: Društvene znanosti
Znanstveno polje: Pedagogija
Znanstvena grana: Opća pedagogija
Mentorica: prof. dr. sc. Nevenka Tatković
Komentorica: doc. dr. sc. Marina Diković

Pula, 22. lipnja 2021.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana _____, kandidat za _____ ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, 22. lipnja, 2021. godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom

koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljajući na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 22. lipnja 2021. (datum)

Potpis

Sadržaj

Uvod.....	6
1. Klasifikacija dječjih igara.....	7
1.1. Funkcionalna igra.....	7
1.2. Igra s pravilima	7
1.3. Simbolička igra	7
2. Što za dijete znači igra?	8
3. Terapija igrom	9
4. Kultura	10
4.1. Igre u različitim dijelovima svijeta	12
4.2. Kako se igraju djeca Sahare	12
4.3. Kako se igraju djeca Himalaje.....	13
4.4. Kako se igraju djeca Indije.....	14
4.5. Kako se igraju djeca Istre	15
5. Usporedba igara u različitim kulturama.....	16
5.1. Igre lovljenja.....	16
5.2. Igre hvatanja	16
5.3. Igre traženja	17
6. Tradicionalne istarske igre	18
7. Istraživanje: „Kako su se igrali naši stari.“ (Slavonija, Istra, Lika).....	20
7.1. Uzorak.....	21
7.2. Instrument	21
7.3. Postupak istraživanja	21
7.4. Rezultati intervjua i interpretacija	26
8. Zaključak	29
9. Literatura	31
Sažetak	33
Summary.....	33

Uvod

Igra, pojam koji nema točne definicije, a obuhvaća veliki broj aktivnosti, te se tako može definirati kroz nekoliko načina. Ono što je sigurno jest da igra predstavlja sastavni dio svakog djetinjstva. „Igra je slobodna, spontana aktivnost koja proizlazi iz unutrašnje potrebe djeteta“ (Duran, 2001:13). Djeca uživaju u igri, osjećaju se slobodno i spontano. Igra ih potiče na istraživanje, maštanje i kreativnost, te se upravo zato smatra jednom od najvažnijih djetetovih aktivnosti. Ona predstavlja temeljni način učenja u predškolskoj dobi, pa tako dijete što se više igra, više uči. Također kroz igru dijete spoznaje svoje mogućnosti i istražuje svijet oko sebe. Uči puzati, hodati, govoriti, stječe prijatelje i emocionalno sazrijeva što znači da utječe na sve aspekte razvoja: socijalnog, emocionalnog, spoznajnog i tjelesnog.

Igra nije samo sredstvo učenja, ona može služiti i kao terapija. Tako Američka organizacija terapije igrom (ATP) objašnjava kako stručne osobe kroz igru pokušavaju pomoći tj. riješiti psihosocijalne teškoće s kojima se dijete i njegova obitelj suočava (Gjurković, 2016).

Za igru se može reći da je dobro poznata u svim kulturama diljem svijeta, univerzalna je, ali ipak, razlikuje se ovisno o području te kulture. Na igru pojedinih kultura može utjecati ekonomski status područja, struktura domaćinstva, složenosti kulture, kompleksnost društva i dr. Studije pokazuju da se djeca koja žive u složenijim kulturama, odnosno kulturama u kojima je tehnološki, ekonomski i društveni razvoj složeniji, igraju više i da su i njihove igre kompleksnije, dok djeci koja žive u zajednicama nižeg ekonomskog statusa i jednostavnije kulture, imaju kraće djetinjstvo pa je i igra jednostavnija (Duran, 2001).

Također u ovom radu provedeno je istraživanje u obliku intervjua na temu: „Kako su se igrali naši stari“. Ispitanicima su postavljena pitanja vezana uz njihovo djetinjstvo, usporedba igranja nekada i danas, igračke nekada i danas, kao i pitanja vezana uz tradicionalne običaje, ukoliko su postojali. Na samom kraju rada provedena je analiza svih pitanja postavljena u intervjuu.

1. Klasifikacija dječjih igara

„Postoji velika igrovna raznolikost u djetinjstvu, mnogostranost, i složenost igre, međuodnos i preklapanja, što umanjuje vrijednost svake klasifikacije. Cjelokupna igrovna raznolikost djetinjstva najčešće se u literaturi razvrstava u tri kategorije.“ (Duran, 2001:16)

1.1. Funkcionalna igra

Funkcionalna igra određena je kao igra novim funkcijama (perceptivnim, motoričkim, osjetnim) koje kod djeteta sazrijevaju. Dijete time ispituje istovremeno svoje funkcije, kao i osobitost objekta. Drugim riječima, to je vrsta igre u kojoj dijete nešto koristi ili isprobava i tako razvija svoje sposobnosti (funkcije). Primjer takvih igara je guranje nekog predmeta (lopte), bacanje predmeta, treskanje zvečke, lupanje i sl.

1.2. Igra s pravilima

U ovakvom obliku igre pravila i ograničenja kao i određeni cilj, unaprijed su postavljeni. Ovakav tip igre rjeđe se javlja u predškolskoj dobi, više se može uočiti u periodu od 7. do 11. g., te prate osobu kroz cijeli život (Grgec – Petroci, 2010). Prilikom upoznavanja djeteta i igri s pravilima, koje dolaze već kao formirane igre, ono ih prihvaća kao dio njegove kulture, ali isto tako svojim sudjelovanjem potiče i stvaranje novih.

Kada se govori o igrama s pravilima, postoje razni karakteri igre. Najčešće su to igre skrivača, igre s loptom, lovice, te razne društvene igre poput čovječe ne ljuti se, mikado, domino, križić kružić. To su igre natjecateljskog karaktera a dobre su za razvoj koncentracije, pamćenja, imaju važnu ulogu u razvoju socijalnog ponašanja i prihvaćanju pravila kojih se treba pridržavati, a isto tako korisne su je pokazuju djeci kako se nositi sa pobjedom i porazom.

1.3. Simbolička igra

Simbolička igra zove se još i igra pretvaranja, imaginativna igra, igra fikcije ili igra uloga i dramska igra, te ju razvojni psiholozi promatraju kao razvojni fenomen. Najčešće promatraju segmente općeg psihičkog razvoja, te posebne segmente psihičkog razvoja djeteta.

Takvom igrom dijete oponaša svijet odraslih koji se nalaze u njegovoj okolini. Ona ima svoj tijek radnje, kao i sadržaj, te podijeljene uloge. Najčešće ne postoje pravila kojih se treba pridržavati kako bi igra imala svoj tijeka, a predmeti i igračke najčešće su stvarne predmeti ili osobe. Ovakav oblik igre vrlo je važan jer se u njoj oblikuju osnovne socijalne potrebe i utječe na ponašanje, te njegovu kontrolu.

2. Što za dijete znači igra?

U čovjekovoj prirodi jest da se igra cijeli život, ali u periodu djetinjstva ima poseban značaj (Findak, 1999). Djeca se kroz igru povezuju sa svojim vršnjacima, imitiraju jedni druge, te na taj način postepeno stupaju u svijet odraslih. No, prije nego stasaju u odrasle ljude, postoji niz „stepenica“ koje trebaju proći. Igra pomaže djetetu da spozna moralne vrijednosti, u kontaktu s drugom djecom uči se poštenju, pravednosti, hrabrosti i dr. Također, stječe navike dobrog ponašanja (uči što je dobro, a što loše) koje ne bi stekao da se kreće isključivo u krugu odraslih ljudi.

Igra ima važnu ulogu u razvoju mozga. Naime, ona utječe na stvaranje novih živčanih veza (sinapsi) i pojačavanja već postojećih, što dalje utječe na povećavanje plastičnosti mozga¹. Tokom igranja djeca su vesela, uzbuđena i sretna, mozak postaje puno aktivniji, te se na taj način poboljšava kakvoća razvoja mozga, a sinapse i neuroni ostaju očuvani, drugim riječima, ne odumiru. Dakle, igra mora biti što raznovrsnija i što maštovitija, kako bi djetetov razvoj bio što veći odnosno bolji.

Dakle, niz je čimbenika na koje utječe igra. Utječe na motorički razvoj tako što djeca uče skakati, trčati, puzati, hodati, hvatati, bacati, okretati se i sl. Također je važno naglasiti da utječe kako na emotivni tako i na socijalni razvoj. Naime, djeca kroz igru uče o sebi, odnosno stvaraju sliku sebe i svojih sposobnosti, a u odnosu sa vršnjacima stvara se postepeno i samosvijest. Igrom se djecu uči samokontroli, odnosno kako se kontrolirati u stresnim situacijama, vještinama pregovaranja, dogovaranja i suradnje. Kroz igru dijete uči biti strpljivo, dijeliti, čekati svoj red, kao i razgovarati, slušati, pomagati, poštivati vršnjake, a na taj način razvija i empatiju. Drugim riječima igra je važna i velikom većinom odgovorna za razvoja djeteta predškolske dobi.

¹ Plastičnost mozga-sposobnost živčanog sustava da promijeni svoju strukturu i svoju funkciju tijekom života, kao reakcija na promijene u okruženju.

Dostupno na: <https://www.cognifit.com/sr/brain-plasticity-and-cognition>, [pristupljeno 22.02.2021.]

3. Terapija igrom

Igra nije samo sredstvo učenja, ona može služiti i kao terapija. Tako Američka organizacija terapije igrom (ATP) objašnjava kako stručne osobe kroz igru pokušavaju pomoći tj. riješiti psihosocijalne teškoće s kojima se dijete i njegova obitelj suočava (Gjurković, 2016). Cilj terapije je pomoć i podrška kako djetetu tako i roditelju da se dijete razvija na optimalan način. Osobe koje koriste terapiju igrom kod djece trebaju biti educirani za to, tj. trebaju znati kako primijeniti igru u svrhu postizanja cilja. Terapija igrom koristi je kod djece u dobi od 3. do 12. godine, te njihovih roditelja kako bi se spriječio ili riješio potencijalni problem.

Terapija igrom najčešće se koristi prilikom stresnih i za djecu traumatičnih situacija poput rastave roditelja, zlostavljanja, zanemarivanja, hospitalizacije ili smrti roditelja. Isto tako ukoliko postoje emocionalni problemi poput strahova, tjeskobe, nesigurnosti, agresivnosti, teškoće prilikom usmjeravanja pažnje i u odnosu s vršnjacima. Ako se jave razvojne teškoće, također se može koristiti terapija igrom i to u slučaju teškoće iz autističnog spektra ili ADHD-a, te prilikom tjelesnih simptoma bez medicinskog uzroka (glavobolja, nekontrolirano mokrenje, problemi sa spavanjem...)

Kako tvrdi Gjurković (2016) važno je znati kako djeca putem svojih frustracija i problema najčešće manifestiraju obiteljsku dinamiku i problematiku. Dakle, djeca su „ogledalo“ odnosa svoje obitelji, a iznimka su situacije poput smrti bliske osobe, bolesti ili pak izvanredne društvene okolnosti kao što je rat ili kakva prirodna nepogoda. Tako ukoliko se s djetetom koristi isključivo terapija igrom, a obiteljska dinamika ostaje ista, vrlo su male mogućnosti kako će ista imati učinak na djetetovu problematiku. Stoga se preporuča da u terapiju budu uključeni i roditelji bar na neki način, kako bi proces rješavanja problema bio što uspješniji. Razlog tome je što, iako psihoterapeut ima određena znanja i vještine, on nije jednako važan djetetu kao roditelj, što automatski pokazuje kako ne može imati jednak psihološki utjecaj na dijete kao sam roditelj.

Psihoterapeuti tokom terapije igrom koriste razne medije i tehnike kao što su terapeutsko pričanje priča, kreativne vizualizacije, ples, glazba, pokret, dramatizacija, glina i plastelin, crtanje i slikanje, te pijesak. Korištenjem nestrukturiranih materijala poput pijeska i minijaturnih figura ljudi, životinja, drveća itd. omogućeno je da se djetetova mašta izrazi na onaj način na koji je djetetu važan u tom trenutku. Stvaranjem životnih situacija u pijesku dijete ima mogućnost da ponovo proživi to

iskustvo, da stvori novi smisao i stekne osjećaj kontrole nad svojim svijetom u kojem često odrasli djeluju tako zastrašujuće i moćno².

Slika 1. Terapija igrom- pijesak

Slika 1.³ prikazuje jedan od oblika terapije igrom i to pijesku, u kojem dijete koristi različite figurice koje predstavljaju kategorije pojavnog svijeta; od ljudi, životinja, preko različitih građevina, prijevoznih sredstava do mnogobrojnih predmeta koje susrećemo i koristimo svakodnevno. Dijete bira i gradi svoj svijet onako kako ga doživljava i shvaća⁴.

4. Kultura

Pojam kulture može se definirati kao cjelokupno naslijeđe određene skupine ljudi. Drugim riječima to je naučen obrazac mišljenja, djelovanja i osjećanja zajednice ili društva, a sama riječ potječe iz latinskog izraza *colere*, što znači: nastaniti, uzgojiti, zaštititi, te štovati⁵. Činjenica je da svaki čovjek na svijetu negdje živi, provodi svoje djetinjstvo, igra se, uči, pa tako prihvaća i kulturu tog područja, štuje nečije običaje ili stvara vlastite, te se prilagođava takvom načinu života.

Kako tvrde Topić i Visković (2020:2) u svom članku, kultura „obuhvaća skup znanja, vrijednosti, vjerovanja, opažanja, stajališta i normi koji se iskazuju putem

² Dostupno na: <http://ordinacija.vecernji.hr/zdravlje/ohr-savjetnik/terapija-igrom-odnosi-djecju-ljutnju-tugu-strah-i-ljubomoru/>, [pristupljeno: 28. travnja, 2021.]

³ Dostupno na: <https://images.app.goo.gl/cajT7kzwbjG5SjkT6>, [pristupljeno: 28. travnja, 2021.]

⁴ Dostupno na: <https://www.psihoterapija-psihodrama.com/terapija-igrom-igra-svijeta/>, [pristupljeno: 28. travnja, 2021.]

⁵ Dostupno na: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Kultura>, [pristupljeno 28. svibnja, 2021.]

običaja, rituala, jezika, načina komunikacije, ponašanja te materijalnih artefakata pripadnika zajednice...“ i zato je važno čuvati i poštovati vlastiti kulturni identitet.

Kako bi kulturu povezali s igrom u svojoj knjizi Jurdana (2015:28) igru opisuje kao „kulturni fenomen koji se pojavljuje u svim kulturama svijeta...“ Dakle, igra se predstavlja kao nešto što postoji u svim dijelovima svijeta, odnosno tvrdi da se kultura razvila iz igre, te da ista predstavlja temelj i osnovu kulture.

Sve značajne djelatnosti koje su čovjeku bile korisne tokom zajedničkog ljudskog života, vraćajući se u prošlost, pa sve do sada protkane su igrom. Gledajući tisućama godina unatrag, ljudi su se okupljali oko vatre, razvijali nove djelatnosti, iskušavali nove oblike kuhanja kako bi preživjeli, štitili se od životinja, ali isto tako zabavljali se igrajući se i stvaranjem raznih plesova. Sve je to zabilježeno pećinskim crtežima koji predstavljaju riznicu osebjne umjetnosti (Đaković, 2011). Isto tako postojali su mitski obredi, a predstavljali su oblik duhovne igre.

U 17. stoljeću javlja se niz sjajnih pjesnika i dramaturga poput Shakespearea, Calderona i Racinea koji svojim djelima bude veliku svjetsku, te pjesništvom toga doba vlada drama. Gotovo svi pjesnici toga doba uspoređivali su svijet s pozornicom na kojoj gotovo svako igra svoju ulogu i time igra postaje priznata u kulturi, što dalje upućuje na činjenicu da je pojam igre odavno poznat u kulturi.

Jezik kao temeljni oblik komunikacije među pripadnicima iste jezične zajednice također ima bitnu ulogu tijekom procesa igranja. Smatra se najsavršenijim oruđem ljudske komunikacije, kojim čovjek može izraziti svoje osjećaje, potrebe, zapovijedi i sl., a prožeto je igrom riječi koja predstavlja osnovu govora. Osim što se koristi kao metoda za sporazumijevanje, može imati i simboličku funkciju koja je zaslužna za nastanka rane kulture i naziva se pjesništvo. Jurdana (2015:28) tvrdi kako je: „pjesništvo nastalo u igri koja je starija i izvornija od svekolika kulturnog života.“

U djetetovu svijetu ne postoje čvrste granice, te u tom smislu postoji sličnost s jezikom, odnosno riječima. Naime, kada dijete ovlada jezikom, riječi mu postaju oblik saveznika, odnosno način na koji će se suočavati i „boriti“ s nepoznatim svijetom u kojem živi.

4.1. Igre u različitim dijelovima svijeta

Neosporivo je kako bi igra trebala biti temelj svakog djetinjstva, no ovisno o kulturi, razvoju društva, ekonomskoj strategiji, strukturi domaćinstva i sl. pojam igre se razlikuje od države do države odnosno od kulture do kulture. Kroz studije je pokazano kako se djeca iz kultura koje su složenije (kulturama u kojima je tehnološki, ekonomski i društveni razvoj složeniji) igraju više, a i njihova igra je kompleksnija, dok u područjima jednostavnijih kultura prevladava vrlo oskudna igra koja je uglavnom imitativnog karaktera.

4.2. Kako se igraju djeca Sahare

Kultura Sahare predstavlja jednu od oskudnijih kultura kad je riječ o igri. Naime, prema Whitingu (1963) u Africi, točnije u Keniji je od igrovnih aktivnosti zapaženo penjanje na drveće, gađanje ptica, lov, međusobna tučnjava i sl. dok je primjerice u ispovijesti djevojčice Agaile koja živi u Sahari priča malo drugačija. Iako nema igračke, sa svojim prijateljicama osmišljava igre u pijesku, oponašaju svoje majke u brizi oko djece, oblačenja, hranjena, te se na taj način osjećaju važne i odrasle (Vujnovac, 2017).

Isto tako djeca koja žive u izbjegličkim naseljima Sahare nemaju igračke, već kako tvrdi Vujnovac (2017) često se može naići na dječaka koji kotrlja automobilsku gumu, ili sjedi za volanom napuštenog automobila, te se na taj način pretvara u šoferu koji razvozi svoje prijatelje. Isto tako djecu se često može vidjeti kako izmjenjuju bicikl i voze ga oko kuće. Kamenčići također mogu biti igračke koje slažu u pijesku praveći razne mozaike i skulpturice. Najčešće dečki izrade loptu ili nađu neki predmet sličan lopti, te oponašaju poznate nogometaše, dok djevojčice vode brigu oko mlađe sestre ili brata, oponašajući majku, i na taj se način igraju.

Jedna od vrlo rijetkih pojava u Sahari jest kiša koja nekad zna padati toliko da ju čak ni suha zemlja Sahare ne može upiti. U tom slučaju djeca skaču i prskaju sve oko sebe, te uvaljani u blato, smiju se i uživaju u nesvakidašnjoj igri.

4.3. Kako se igraju djeca Himalaje

Himalaja jest planinski lanac čiji su vrhovi prekriveni snijegom. Iako se čini da tamo nema života, itekako postoji. Na Himalaji žive ljudi, pa tako i djeca i to kako

Slika 3. Škola Himalaje

kaže Kaldarin (2020:3): „Djeca željna igre i čije je djetinjstvo, kao i vaše, prepuno tajni i neponovljivih čari.“ Tako se na slici 2.⁶ po dječjim odjevnim predmetima može zaključiti kako je djeci za vrijeme nastave hladno, nema grijanja kao u suvremenijim školama. Nakon što završi nastava djeca uvijek nađu vremena za igru. Najčešće netko donese loptu i zajedno s učiteljima igra se nogomet ili odbojka. Iz Kaldarinovih riječi može se zaključiti da su to vrlo skromna djeca naučena živjeti bez struje,

Slika 2. Ručak u školama Himalaje za vrijeme ljetnih dana

⁶ Dostupno na:

https://issuu.com/kreativnam/docs/djeca_himalaje_issuu?fbclid=IwAR0fHf8NiFHxFk3g2K8FN0HMjAZGw-h6BB1F4bPtYcnLHqq4-Ng1obPgwN0, [pristupljeno: 02. travnja, 2021.]

interneta, mobitela i kompjutera što ujedno pokazuje i dokazuje i slika 3⁷. Koriste dobrobiti prirode, pa tako u ljetnim danima upijaju sunčeve zrake kojih je vrlo malo, a zimu pokušavaju preživjeti u svojim skromnim domovima. Djeca Himalaje imaju vrlo malo vremena za igru, jer su uglavnom usmjerena na preživljavanje. Vode domaće životinje na ispašu, pa im one najčešće koriste kao prijatelji u igri. Najdraža zabava u selu im je jahanje magarca, zatim istražuju i staze i razne puteve na planinama, a oni najmanji najčešće sjede u pijesku i bacaju kamenčiće. Na Himalaji nema autića, lutkica, bicikle, romobila i sličnih stvari za igru, kao ni čokolade, bombona ili sladoleda, a djeca su zadovoljna s onime što imaju na raspolaganju jer za bolje ne znaju.

4.4. Kako se igraju djeca Indije

Sa Himalaje, priču o igri selimo u Indiju u kojoj kroz putopis Đokić (2019) opisuje život jedne djevojčice Aruši. Ona nije išla u vrtić, nit ide u školu jer kako njezin otac tvrdi, treba se zarađivati za život. Iz tih rečenica vidljivo je da djeca u Indiji i nemaju baš previše vremena za igru. Odrasli smatraju kako je važno djecu naučiti kako preživjeti u svijetu u kojem se nalaze, a za školovanje tvrde da je to gubitak vremena. Od malih nogu uče kako zarađivati i preživljavati u svijetu odraslih. Ako i postoji

Slika 4. Nastamba u Indiji

ikakav oblik igre onda je to usko povezano sa stvarnošću. Drugim riječima, djeca igrom smatraju odlazak u lov, penjanje po drveću, fizički rad poput skupljanja materijala za izradu i izgradnju nastambi, a čiji izgled možemo vidjeti na slici 4⁸.

⁷ Dostupno na:

https://issuu.com/kreativnam/docs/djeca_himalaje_issuu?fbclid=IwAR0fHf8NiFHxFk3g2K8FN0HMjAZGw-h6BB1F4bPtYcnLHqg4-Ng1obPgwN0, [pristupljeno: 02. travnja, 2021.]

⁸ Dostupno na: https://issuu.com/kreativnam/docs/djeca_idije, [pristupljeno: 02. travnja, 2021.]

Duran (2001) tvrdi kako treba uzeti u obzir da postoje različitosti unutar grupe iste kulture. Pa je tako simbolička igra kompleksnija u onim zajednicama u kojima djeca imaju više slobode. Usporedivši tako djecu Japana, konkretnije Taira s Okinawe i djecu Rajnputa iz Indije vidljivo je kako postoji više igara kod djece Taira, iako su oba društva jednake složenosti. Razlog tome jest što se djeca u Japanu slobodno kreću unutar zajednice, dok je djeci Indije dozvoljeno kretati se samo u svome dvorištu i dvorištu bliskih rođaka.

Dakle, kompleksnost društva i sloboda kretanja djece ključan su faktor koji djeluje na čestoću i složenost igre (Duran, 2001).

4.5. Kako se igraju djeca Istre

Kroz razgovor s najužom obitelji doznajemo kako su se u Istri igrala djeca nekada i kako se igraju sada. Usporedivši priče jednog bliskog člana obitelji, zatim priče vlastitog djetinjstva i današnje djece, da se zaključiti kako su se djeca nekada puno više igrala zajedno. U svom članku Margetić (2009) navodi kako su ljudi rođeni četrdesetih i pedesetih godina 20. st. imali vremena za igru, nisu morali samo raditi, iako su imali više obveza nego što ih imaju djeca danas. Igračke su izrađivali sami, igre su se prenosile s koljena na koljeno i prilagođavale sebi, ali su i izmišljali nove. Bilo je puno igre na otvorenom, na zraku i u prirodi, bilo u selu ili gradu. Nije postojala posebna razlika između ženske i muške djece, starije ili mlađe već su se svi družili i igrali zajedno. Margetić tvrdi kako je vladalo zajedništvo i veća povezanost među djecom. Nije bilo individualnih izdvajanja, za razliku od današnjeg doba kad se djeca okreću individualnim igrama i rasonodama. „*Oni kopjuter bi samo gledali po cile dane.*“ (jedan od kazivača P. T. iz Brkača.)

Upitavši jednog bliskog člana obitelji koliko se toga promijenilo kada je bio dijete rekao je kako se nisu stvari puno promijenile. Znalo se da je glavno okupljanje na livadi i od tamo je sve kretalo. Smišljali bi igre, igrali se loptom (nogomet ili graničara) i to na način da oponašaju stariju djecu, penjali po stablima, gradili „baze“ i kućice i tako do mraka.

Također prisjetimo li se djetinjstva, prvo što padne na pamet jest vrh ulice i mjesta na kojem se okupljalo društvo, bilo poslije vrtića ili škole. Omiljeno je bilo igrati se škole. Podijelile bi se uloge i ovi stariji učili bi mlađe. Isto tako jako draga igra bila je i igra tržnice. Na zid bi se poslagalo voće i povrće koje bi dali roditelji jedne djevojčice koji su imali plastenike, novci su bili komadi papira napravili novce, a košara je služila

kao kasa. Najstarija osoba iz društva bila je prodavačica, a ostali bi bili kupci. Ono što se djeci najmanje sviđalo jest bio poziv kući za ručak ili večeru. Jedva bi čekali pojesti i opet izjuriti na ulicu.

Današnja djeca okružena su tehnologijom. Kako tvrde Tatković i Ružić-Baf (2010:27) „računalo je ušlo gotovo u svaku instituciju i obitelj.“ Drugim riječima, televiziju, novine, knjigu ili radio zamijenili su računalo, mobiteli i ostale igrače konzole. Može se reći da su djeca danas jako usmjerena ka tehnologiji, igra postaje sve više individualna, a sve manje postoje druženja s vršnjacima. Kod djece vrtićke dobi još i postoje zajednička druženja u parkovima, ali kod starije djece (školarci) sve je manje zajedničkog boravka u prirodi

Kroz dugogodišnje iskustvo rada u plesnoj udruzi i organizaciji plesnog ljetnog kampa primjećujemo kako se djeca sve manje imaju potrebe igrati u parku, izmišljati nove igre i ostale oblike zanimacije. Treneri su ti koji uvijek moraju biti prisutni kako bi igra bila zanimljivija.

5. Usporedba igara u različitim kulturama

Autorica Duran (2001) u svojoj knjizi uspoređuje igre i način igranja u Hrvatskoj, Novom Zelandu i Velikoj Britaniji. U svom istraživanju obuhvatila je 3 oblika igre: igre lovljenja, igre hvatanja i igre traženja.

5.1. Igre lovljenja

Istraživanja pokazuju kako je igra lovljenja zastupljena u sve 3 kulture, ali se postiže raznolikost ovisno o načinu kretanja, o terenu na kojem se igra, o načinu lovljenja, o broju lovaca, te o uvođenju pomoći pri lovljenju.

5.2. Igre hvatanja

Što se igre hvatanja tiče, vrlo je slična igrama lovljenja samo što igrači ne mogu trčati slobodno, već moraju odraditi zadatak koji je zadan od točke A do točke B. istovremeno moraju paziti kako ih se ne bi ulovilo. U Velikoj Britaniji je to igra „Pretrčavanje“ u kojoj se jedna velika grupa podijeli na dvije manje skupine djece, stojeći jedna nasuprot drugoj. Svaka grupa pokušava unakrsno pretrčati prostor koji se nalazi između njih, dok jedno dijete (koje se nalazi u prostoru između dvije

skupine) pokušava uloviti djecu koja pretrčavaju. U Novom Zelandu takva igra naziva se „Čuvaj vrata“, a u Hrvatskoj kao „Krokodile, krokodile, smijemo li prijeći rijeku?“.

5.3. Igre traženja

Ovakav oblik igre djeca u Hrvatskoj zovu „Skrivača“. Osoba, nakon što odbroji kaže: „Idem. Tko se nije skrio magarac je bio.“ počinje tražiti ostale. U Velikoj Britaniji djeca kažu: „Dolazim, bili vi spremni ili ne“. Malo drugačija igra koja također spada u igru traženja jest igra „Sardine“. Posebnost u ovoj igri je da se jedno dijete treba sakriti dok ga ostatak djece traži. Ukoliko ga netko od igrača pronađe, sakrije se pored njega i ne objavljuje da je pronašao sakrivenog igrača.

Uspoređujući sličnosti i razlike među igrama Novog Zelanda, Hrvatske i Velike Britanije autorica postavlja sljedeće pitanje: Koji je glavni razlog tolike sličnosti u tome da se putem igre razvijaju opće, ljudske osobnosti? Postaje li razvojem svijet jedno veliko selo?

Prilikom traženja odgovora treba se osvrnuti na činjenicu da dječje igre pripadaju narodnoj kulturi, te da je igra nekada bila dio, kako djece tako i odraslih. Iako se igre ne smatraju temeljima starih običaja, kultova i rituala, važno je istaknuti kako su postojali neki oblici folklora koji su uvelike imali poveznice kako bi se razumjeli neki segmenti dječjih igara.

Promatrajući sličnosti koje se daju uočiti u dječjim igrama, autorica govori kako se one ne mogu objasniti jednim uzorkom. Isto tako naglašava kako može biti riječ i o različitim vrstama sličnosti. Kada je riječ o ljudskoj zajednici može se reći kako sve one imaju osnovne, opće uvjete koji su ujedno i zajednički, a služe za razvoj djece. Isto tako imaju i uvjete koji su karakteristično ljudski, a dogovorni za izvjesno psihičko jedinstvo čovječanstva. Tu spadaju semiotička komunikacija i postojanje interakcije između djece i odraslih. Rezultat toga jest da najmlađi članovi od početka „upijaju“ ono ponašanje koje se u toj zajednici smatra normalno i poželjno (Duran, 2001).

Sažmu li se autoričine riječi može se zaključiti kako su igre prvenstveno u službi onoga po čemu smo slični, a ne različiti. Ipak važno je naglasiti kako u gotovom svim dječjim igrama i aktivnostima postoji puno kulturno specifične simbolike, te da iste imaju sve potrebno za dječji razvoj na putu prema odrastanju i „stapanju“ u ljudsku zajednicu.

6. Tradicionalne istarske igre

„**Pljočkanje**“ je jedna od istarskih tradicionalnih igara koja je i danas popularna. Igrala su je djeca gotovo u cijeloj Istri kako bi si popunila vrijeme dok bi čuvali domaće životinje na paši. Kako bi se igra mogla igrati bilo je potrebno imati *pljočku* i *balin*. *Pljočka* je plosnati kamen promjera između 10 i 20 cm i debljine od 2 do 8 cm. *Balin* je po veličini bio sličan veličini šake (okruglog ili četvrtastog oblika), a cilj igre bio je baciti *pljočke* što bliže *balinu*. Igra se odvijala na ravnom terenu, a moglo je sudjelovati koliko parova je htjelo (mogu dječaci i djevojčice). Zadatak igrača iz prvog para bio je da baci *balin* na pod, a drugi igrač istog para treba pokušati pogoditi *balin pljočkom*. Kad bi se izredali svi parovi, slijedi provjera čija je *pljočka* bliže *balinu*. Pobjednik bi bio onaj par koji je to uspio najbliže, odnosno najbolje približiti pljočke balinu, ili ako ga je uspio pogoditi, te za to dobiva jedan bod, *punat*. Sveukupni pobjednik bio bi onaj par koji bi najprije skupio 11 *punti*. Vrlo zanimljivi izrazi u igri su: „zajahati“ što bi značilo baciti *pljočku* na balin, a „tura igre“ bacanje *pljočki* u jednom smjeru. „Šeko“ je izraz koji se koristi kada se *pljočka* ili balin zabiju „jušto u glavu“. U današnje vrijeme igra *pljočke* odvija se na 16 m dugačkom terenu i 3,5 metara širokom terenu koji je omeđen špagom. Također promjena je i u bodovanju, pa je tako danas pobjednik onaj koji prvi dođe do 13 *punti*. Tokom igranja smatra se kako se treba lijepo ponašati tj. *pljočke* se ne uzimaju sa suhozida, a za vrijeme igranja nije dozvoljen alkohol, cigarete i psovke. Podrazumijeva se da se igrači međusobno poštuju i pomažu si, a dobra pjesma uvijek je dobrodošla (Margetić, 2009:136).

„**Razbijanje lonca**“ igra je koja se karakteristična za istarski gradić Barban, a

Slika 5. Razbijanje lonca - Barban

igrala bi se za vrijeme pučkog slavlja na glavnom trgu ili u središtu mjesta gdje bi se sakupili mještani i gosti kao što je prikazano na slici 5.⁹. Također se znala igrati i na polju ili livadi. Nije postojao ograničen broj igrača, jedino što je za igru bilo potrebno imati jest: zemljani lonac (bitno je bilo da je cijeli, tj. da nije razbijen), drveni štap 2,5 do 3,5 m, novac i tamnu vrpcu kojom bi se pokrile oči igrača. Lonac bi se okrenut naopako stavio na pod, a ispod njega bi se stavili novci. Igraču koji je bio na redu stavio bi se povez na oči, te bi ga se okrenulo nekoliko puta u različitim smjerovima kako bi izgubio orijentaciju. Udaljilo bi ga se 10-20 m od lonca te bi mu se dao drveni štap u ruke kako bi mogao krenuti u potragu i razbijanje lonca. Ostali koji stoje oko njega, bodre ga i govore mu kuda se treba kretati (lijevo, desno, naprijed i sl.). Ukoliko se igrač približi loncu svi viknu „*udri*“ i on udara. Ako igrač pogodi lonac i uspije ga svojim udarcima razbiti, dobiva novce koji su se nalazili ispod njega. (Margetić, 2009:136).

„*Hitat u jaje*“ oblik je blagdanske igre koja se igra u istarskom gradiću Trvižu poslije objeda ili poslije mise na blagdan Uskrsa ili Uskrsni ponedjeljak. Mlađa djeca najčešće bi igrala sa starijim tj. odraslim osobama koje bi donijele novce u kovanicama. Muškarci koji bi dobili primali plaću donijeli bi sitan novac, *centeže*, je to bilo 10 *centeži*, a dijete bi stavilo svoje jaje u kut, a netko stariji ga gađa. Ukoliko odrasla osoba pogodi jaje, ima pravo uzeti ga, a ukoliko ga promaši, novčić kojim je gađao jaje pripada djetetu.

U jednom drugom selu, Kaldiru, djeca bi svoja jaja obilježavala kako bi ih razlikovala, i to na način da oko njih zavežu vrpcu ili komad tkanine. Ondje se govorilo „*gremo boćat jaja*“, te bi se najavili igrači koji su se nazivali *boćari*. Jedno od pravila je bilo da se na početku igre trebalo odrediti kojom će se kovanicom gađati (danas je to, npr., 1, 2 ili 5 kn). Jaje bi se stavilo na određenu udaljenost i gađa se. Ukoliko igrač pogodi jaje ima pravo uzeti i novčić i jaje, a ukoliko ga promaši, novac pripada vlasniku jajeta (Margetić, 2009:136)¹⁰.

⁹ Dostupno na: [Capitacorno u Barbanu: Nakon Pusta se može reći ama baš sve - Hello Istria](#) [pristupljeno: 07.042021.]

¹⁰ Dostupno na: <https://www.facebook.com/etnografskimuzejstrepazin/photos/pcb.2151983331504131/2151982568170874/>, [pristupljeno: 08. travnja, 2021]

Slika 6. Igra - Hitat u jaje

7. Istraživanje: „Kako su se igrali naši stari.“ (Slavonija, Istra, Lika)

U radu, proveden je intervju pod nazivom „Kako su se igrali naši stari“. Ispitane su 4 osobe s različitih područja Hrvatske. Ispitanici dolaze s područja Slavonije, Istre i Like, odnosno ako govorimo o gradovima onda su to Poreč, Žminj, Gospić i Slatina. Intervju je oblik istraživanja kojim se nastoje prikupiti podaci u području društvenih znanosti. To je oblik razgovora koji se vodi između najmanje dvije osobe u kojem je jedna osoba ispitanik, a druga osoba ispitivač s jasnim ciljem prikupljanja što više potrebnih informacija. Kod intervjua je karakteristično da se provodi terenski, odnosno dolazi se do mjesta gdje se nalazi ispitanik, te ga se ispituje (licem u lice) kako bi se provelo istraživanje. Odgovori se prikupljaju slušajući i opažajući ispitanika (pažljivo promatranje reakcija na postavljena pitanja), te si ispitivač može zapisivati odgovore.

7.1 Cilj istraživanja

U svrhu pisanja završnog rada proveden je intervju na temu „Igre u različitim kulturama“, a ispitane su četiri osobe, koje žive na četiri različita područja Hrvatske. Konkretnije, dvije osobe nalaze se u Istri (Poreč i Žminj), jedna osoba živi u Slavoniji (Slatina), a posljednja ispitanica živi u Lici (Gospić). U intervjuu se ispituje na koji su način ljudi živjeli, provodili svoje djetinjstvo i igrali igre u različitim krajevima Hrvatske točnije, područje Like (grad Gospić), Slavonije (grad Slatina) i Istre (grad Žminj i Poreč). Također, cilj ovog intervjua bio je sakupiti podatke i usporediti igre koje su se nekada igrale sa igrama današnjice. Postoje li uopće igre koje su se igrale nekada?

Intervju „Kako su se igrali naši stari“ sadrži 10 pitanja otvorenog tipa, što bi značilo da postoje unaprijed određena pitanja, dok se odgovori nalaze u nastavku rada.

7.1. Uzorak

U Intervjuu su sudjelovale četiri osobe s područja Hrvatske. Žive u različitim dijelovima pa se tako dvije osobe nalaze na području Istre, područje Žminja i Poreča, treća se osoba nalazi na području Slavonije (Slatina), a četvrta osoba živi na području Like (Gospić). Istraživanje se provodilo dva dana i to 28. travnja 2021. godine i 30. travnja 2021. godine. Intervju se nije snimao, već su se odgovori bilježili na papiru uz pažljivo slušanje i praćenje reakcija ispitanika, tako da je sva pozornost bila usmjerena na sugovornika.

7.2. Instrument

Intervju je morao biti proveden unutar vlastite porodice i ljudi iz okoline, iako je prvotno bio zamišljen posjet staračkom domu „Poreč“ i dječjem vrtiću „Radost“, no zbog novonastale situacije s COVID-om odustali smo od posjeta. Ispitane su osobe sa područja Like, Slavonije i Istre, a pitanja su otvorenoga tipa. Pitanja su sastavljena na način da se prikupi što više informacija, te da se doznaju zanimljivosti i običaji iz života ispitanih osoba. U prvom pitanju pokušavaju se doznati osnovne informacije, odnosno odakle ispitanice dolaze, te nešto čega se sjećaju iz djetinjstva. U drugom, trećem i četvrtom pitanju naglasak je bio na igrama i igračkama, te različitostima muških i ženskih igara ako su postojale. U pitanju koje je slijedilo nakon zanimalo nas je postoje li razlike u igranju djece danas i nekada, te zahtjeva od ispitanika da objasne razlike. Pred sam kraj pokušavamo doznati tradicionalne običaje koji su karakteristični za pojedine krajeve iz kojih dolaze ispitanice osobe, a na samom kraju, odnosno u posljednjem pitanju ispitanici imaju mogućnost ukazati mladim ljudima i djeci na problematiku izazvanu današnjom tehnologijom i problematiku uopće.

7.3. Postupak istraživanja

1. Odakle dolazite i opišite običaje svoga kraja koje pamтите iz djetinjstva?

- Osoba s područja Žminja: „Dolazim iz Žminja, kao dica smo se igrali, čuvali smo krave na kampanji, muzli smo krave, i delali skutu i sir.“

- Osoba s područja Slatine: „Dolazi iz Slatine, a najviše pamtim slatinski sajam koji se sastojao od tržnice na kojoj se osim voća i povrća prodavala i stoka.“
- Osoba s područja Gospića: „Dolazim iz Gospića u kojem sam živjela do svoje dvadesete godine. Jedan od običaja nazivao se „Lička prela“ a sastojao se od dva dijela. Čijanje perja (perje se pripremalo i čistilo kako bi se mogli puniti jastuci i pokrivači) i gargešanje vune (oprana vuna bi se razdvajala u tanke niti kako bi postala pahuljasta). Kod čijanja perja često su se igrale igre u kojoj su se najčešće mladići i djevojke zaljublivali. Kada bi mladić odabrao djevojku, ona ga je trebala poljubiti. Ukoliko bi ona to odbila učiniti, dobila bi pljusku i nebi morala dati poljubac. Kod gargešanja vune, od iste bi se pravili smotuljci koji bi se zavezali na *preslicu* (1 metar dugačka, izrezbarena daska), pljunulo bi se među prste, te bi se izvlačile niti koje bi se motale kroz prste kako bi se stvorila kompaktna, vunena nit. U desnoj ruci držalo se *vreteno* (štap dužine 40 cm sa zašiljenim vrhovima, a u sredini je bilo podebljanje), dok bi se lijevom rukom stvarale niti. Kada bi se niti namotale vrteć' vreteno, stavilo bi se nasuprot *prelje* (žena koja prede tj. drži preslicu rukama i stvara niti). Nakon što bi se namotala dovoljna količina vune, nit bi se prekidala i motalo bi se *klupko*. Svaku zimu pripremalo se za klanje u kojem smo mi kao djeca čekali mjehure koji ne bi bili oštećeni, jer bi nam oni poslužili kako lopta.“
- Osoba iz Poreča: „Dolazim iz Poreča - nalipšega grada na svitu. Ono što mi je posebno ostalo u djetinjstvu jest turistička fešta kojom se obilježavao kraj turističke sezone u našem gradu. Svi Porečani bi bili na ulicama i „fešta“ je trajala 2 dana.“

2. Koju ste igru najčešće igrali u djetinjstvu?

- Osoba s područja Žminja: „Kad su stariji pošli spati, mi djeca bi se igrali, najčešće smo krali jabuke i kruške, igrali smo lovice, skrivača u boški i košarku u vrtu.“
- Osoba s područja Slatine: „Najčešće bi se igrali skrivača, piceka, crna kraljica 1,2,3, klikeranje i pokvareni telefon.“
- Osoba s područja Gospića: „Dok bi znali čuvati krave, igrali bi *klis i palu*, *prasičanje* ili *piljanje*. Klis i pala je bila igra koja je danas preteča tenisa. U desnoj ruci imali bi pal (štap dužine 1m), a u lijevoj ruci bio je klis (malo manji

štap od pala) koji se trebao lupiti palom kako bi odletio do drugog igrača. Ako bi igrač nasuprot uspio uhvatiti klis i baciti ga natrag, vikali bi *izgori kuća*. Ukoliko hvatač nebi ulovio klis, ispada iz kruga i na njegovo mjesto dolazi drugi igrač. U igri *prasičanje* dečki bi iskopali rupu promjera 20 cm, te bi se svi koji su htjeli igrati posložili oko rupe i formirali krug. Jedan od igrača bio je izvan kruga, te je trebao baciti loptu (koja je bila najčešće limenka) i pokušati pogoditi krug dok su ostali „branili“ rupu štapovima kako lopta ne bi upala u nju. *Piljanje* je bila igra za koju smo trebali imati 5 kamenčića. Jednom rukom napravio bi se luk na način da se kažiprst i palac prislone na pod, a ostali prsti su u zraku. Uzme se jedan kamenčić u ruku i baca se u zrak, a dok je on u zraku drugi kamenčić se mora progurati kroz taj luk. Ako bi uspjeli bacali bi opet za sljedeći kamenčić, a ako bi pokušaj bio neuspješan, igru bi preuzela druga osoba.“

- Osoba iz Poreča: „Kod nas u ulici svaki dan su se igrale razne igre, a ovo su samo neke od njih: skrivača, ščinke, pljočke, kauboji i indijanci, nogomet na jedan udarca, škole, graničara, lovice, lastik, a bilo je tu i puuno lutkica.“

3. Jeste li imali najdražu igračku i ako jeste koja je bila?

- Osoba s područja Žminja: „Ja nisam imala igračke osim za Novo lito od djeda mraza ča smo dobili smo si čuvali kao oko u glavi.“
- Osoba s područja Slatine: „Najdraža igračka bila mi je platnena lutkica s kosom.“
- Osoba s područja Gospića: „Najdraža igračke bile su mi *krpenjače* (krpene lutke) koje smo kasnije izrađivale same. Materijal bi dobile od susjede koja je bila krojačica i tako bi kreirale same svoje lutkice.“
- Osoba iz Poreča: „Kako ne, prvo je to bio jedan medo kojeg sam kasnije zamijenila s lutkicom koja je stajala na krevetu kao ukras.“

4. Jesu li se igre dijelile na muške i ženske ili su se sva djeca zajedno igrala?

- Osoba s područja Žminja: „Skupa smo se igrali, nije bilo muški i žiensi, u školu smo hodili na noge 2 kilometra i super nan je bilo.“
- Osoba s područja Slatine: „Nismo se dijelili. I dečki i djevojčice sve smo igrali zajedno.“

- Osoba s područja Gospića: „Igre su se kod nas dijelile na muške i ženske igre, iako sam se ja igrala i s dječacima i sa djevojčicama.“
- Osoba iz Poreča: „Svi smo se zajedno igrali kad su se igrale igre tipa lovice, graničara, skrivača, ali sa lutkicama su se samo cure igrale.“

5. Što mislite koja je razlika u načinu igranja danas i igranja u Vaše vrijeme?

- Osoba s područja Žminja: „To danas ni niš prema kad smo mi bili dica, nismo imali mobitele, sve nan je bilo u igranju vani i druženju. Po drivima smo se prtili, a današnja dica su jedino na mobiteli.“
- Osoba s područja Slatine: „ Pošto sam ja starija generacija, razlika je ogromna. Nismo imali kompjutore i slično, već smo jedva čekali da idemo van igrati se s prijateljima. Današnje igre su uglavnom u kući uz kompjutor.“
- Osoba s područja Gospića: „ Čini mi se da smo mi kao djeca u naše vrijeme bili aktivniji pri stvaranju igri. Kad bi se htjeli igrati, prvo bi si trebali izraditi predmet ili igračku s kojom ćemo igrati nešto, dok su današnjoj djeci nametnute igre zbog napretka tehnologije.“
- Osoba iz Poreča: „Neka se djeca znaju igrati i danas na isti način, ali većinu djece je preuzela tehnika, nažalost. Svrha igre je bilo druženje, vidjeti svoje društvo; danas su ljudi otuđeni čak i za vrijeme druženje.“

6. Jeste li primijetili da postoje i danas igre koje ste vi nekada igrali?

- Osoba s područja Žminja: „Postoje, skrivača, kako se reče, skakanje priko laštika, košarka u dvorištu i lovice.“
- Osoba s područja Slatine: „ Nisam primijetila, mislim da se današnje igre jako razlikuju od naših.“
- Osoba s područja Gospića: „ Postoje. Ono što sam ja primijetila dok prolazim pored vrtića i škole vidim da se djeca igraju školice, nogomet, graničara.“
- Osoba iz Poreča: „Da, djeca znaju igrati nogomet na igralištu.“

7. Jesu li vaši roditelji sudjelovali u igrama?

- Osoba s područja Žminja: „Naši roditelji nisu sudjelovali u igrama, oni su samo delali u kampanji i na delu. Mi smo se sami igrali, i šli u školu. Moran reć da

nas je nona vajak zvala va školu i mi smo bili dica kojoj je pripremala mliko od krave z kruhon.“

- Osoba s područja Slatine: „ Roditelji nisu sudjelovali u našim igrama.“
- Osoba s područja Gospića: „ Nisu, roditelji su morali puno raditi u polju i brinuti za domaćinstvo. Većinu vremena smo bili slobodni, a vrijeme bi ispunjavali igrom.“
- Osoba iz Poreča: „ Nažalost nisu jer su morali puno raditi.“

8. Postoje li neke igre koje se igraju u određeno doba godine, za vrijeme nekih blagdana (Uskrs, Božić...)?

- Osoba s područja Žminja: „Poli nas u Žminju ne postoje.“
- Osoba s područja Slatine: „Kod nas ne postoje.“
- Osoba s područja Gospića: „ Za Uskrs bi se tucali jajima, a prije praznika, dok je još bila škola, učiteljice bi u šumi sakrile jaja pa bi ih mi trebali tražiti.“
- Osoba iz Poreča: „Postoje, naime za Uskrs su postojale razne igre s jajima. Skrivale bi se pisanice po dvorištu pa bi ih mi kao djeca tražila i tko bi našao više pisanica dobio bi neku nagradu. Najčešće je ta nagrada bila u obliku slatkiša. Također smo se i tucali s jajima.“

9. Ukratko opišite vaše djetinjstvo, jeste imali/imate li vremena za igru (kućanski poslovi, briga oko životinja, rad u polju...)

- Osoba s područja Žminja: „Mi smo imali vrijeme za igrati oko 2 sata popodne kad bi strari šli spavati, inače bi imali sve delati. Pomoć doma, u kampanji, krave čuvati, vjaka su nas stariji uzimali sa sobom za delati. “
- Osoba s područja Slatine: „ Moje djetinjstvo bilo je predivno zahvaljujući mojim prijateljima sa kojima sam se igrala. Jedina obveza je bila škola, učenje i bjež' van i igrati se.“
- Osoba s područja Gospića: „ za svoje djetinjstvo mogu reći da je bilo jako zanimljivo. Poslovi su se odrađivali na polju, skupljalo bi se sijeno, plodovi, a ljeti dok bi čuvali krave morali bi se boriti i sa zmijama. Ako je ostalo vremena otišli bi na rijeku Bogdanicu i plivali i kupali se. Ispod mosta bi u plitkoj vodi rukama lovili ribe sunčanice. Ako bi se zimi rijeka zaledila onda bi se išli klizati igrati nogomet.“

- Osoba iz Poreča: „ Itekako smo imali vremena za igru. Imali smo vremena za sve, za igru, školu, za pomaganje roditeljima, kasnije uz sve to uvijek smo našli vremena za simpatiju.“

10. Što bi poručili današnjim mladim ljudima i djeci?

- Osoba s područja Žminja: „U današnje vrime i kad smo mi bili mlađi je razlika dan i noć. Mi nismo nič imali i bili smo zadovoljni. Današnja dica imaju sve, a nisu zadovoljni. Bi se tribali više igrati vani na ariji.“
- Osoba s područja Slatine: „ Poručila bih im da budu što manje u kućama za kompjutorima nego: Izađite van domova djeco, boravite što više na zraku i igrajte se što više vani s prijateljima. Bit ćete puno sretniji, kao što sam i ja bila. Imat ćete puno ljepše djetinjstvo, kao što sam i ja imala.“
- Osoba s područja Gospića: „ Današnjim mladima bi poručila da se manje bave mobitelima i kompjuterima, a da što više vremena provode u prirodi igrajući se, čitajući i komunicirajući jer će im to pomoći da kasnije izrastu u kvalitetne ljude. Kako bi jedan naša stara susjeda rekla: „ Ljudi su gusto sijani, ali rijetko niču.““
- Osoba iz Poreča: „Volite se, igrajte se, pomažite i nikad ne zaboravite na starije i nemoćne osobe.“

7.4. Rezultati intervjuja i interpretacija

U nastavku rada slijedi usporedba različitih odgovora četiriju osoba sa četiri različita područja Hrvatske. Naime, već u prvom pitanju vidimo da se svaka osoba koristi svojim narječjem, te predstavlja i opisuje svoj kraj. Svrha ovog pitanja je upoznati različite krajeve Hrvatske i usporediti različitosti. Svaki ispitanik pokušava prikazati svoj kraj na najljepši mogući način, prisjećajući se svoga djetinjstva. To se posebno ističe kod osobe iz Poreča koja govori da dolazi iz najljepšeg grada na svijetu. Iz te rečenice da se prepoznati sjetnost, povezanost i ljubav prema svome gradu. Osim ispitanice iz Gospića, ostali ispitanici nisu bili previše razgovorljivi na samom početku, pa je tako ona sve događaje i običaje koji su karakteristični za njezin kraj detaljno opisala. To može biti vrlo zanimljivo današnjim mladima i djeci jer su to neki običaji koje je danas teško naći ili možda više i ne postoje. Ljudi su se primjerice

nekada morali mučiti kako bi dobili klupko vune, a danas odu u trgovinu i kupe isti bez ikakve muke.

U drugom i trećem pitanju igre se uglavnom podudaraju, samo što se neke možda razlikuju po nazivu. Uglavnom svi ispitivači govore kako su svi bili zajedno, igrali se vani u dvorištu, na igralištu i sl. Svi ispitivači bi samo tražili načine i metode kako bi se što više igrali. Naime od osobe iz Gospića da se iščitati kako su gotovo sve igračke morali sami izrađivati jer nisu ništa imali, ali ni to im nije bio problem. Svaku stvar koju bi dobili pokušali bi iskoristiti za igru. Živjelo se jako skromno, ali djeca su bila zadovoljna sa svime što bi dobila. Ispitanica iz Žminja navodi kako nisu imali previše igračaka, a kad bi i dobili nešto, jednom godišnje, čuvali bi to kao oko u glavi. Ukoliko bi se vratili nekoliko stranica ranije možemo također naići na sličan način razmišljanja i ponašanja. Naime radi se o odlomku djeci s Himalaje, djeci Sahare i djeci Indije, koja i dan danas žive vrlo skromno, te jako cijene sve što imaju. Današnjoj djeci koja žive u razvijenijim kulturama teško je pojmiti da još uvijek postoje mališani koji nemaju stalno na raspolaganju vodu i hranu, a igračke najčešće sami izrađuju, ili ako koju i dobiju na poklon, smatra se luksuzom.

Što se tiče podjele igara, na muške i ženske gotovo svi ispitanici tvrde kako su se sve igre igrale zajedno, osim u Gospiću, gdje ispitanica navodi kako je u njihovom društvu postojala podjela igara na muške i ženske, ali isto tako navodi kako se ona igrala i sa dečkima. Uspoređujući to s današnjom djecom, načini igre razlikuju se od djeteta do djeteta. Također vrlo je bitna stavka i utjecaj obitelji. Naime, ako dijete odrasta u okruženju u kojem primjerice nema podjele poslova na muške i ženske, te ako se dijete odgaja na način da ne postoje predrasude vezane uz dečkiće i djevojčice (npr. muškarci ne smiju plakati, a djevojčice smiju), onda će to isto dijete u jednom trenutku uzeti lutkicu i igrati se s istom, a u drugom trenutku gurati autiće i igrati se mehaničara. Stoga bi trebalo obratiti pozornost na način igranja kod djece, te raditi na tome da se djeca što više igraju zajedno.

Uzmemo li u obzir peto i šesto pitanje može se reći da i dalje postoje neke tradicionalne igre. Nisu se u potpunosti izgubile, ali ih vrlo malo djece igra. U intervjuu se najčešće spominju igre poput lovice i skrivača, nogomet i košarka. Što se igračaka tiče, bile su sve ručno izrađene igračke. Primjerice, u prvom je pitanju jedan ispitanik naveo kako su čekali doba klanja kako bi mogli dobiti mjehur koji će osušiti i od njega izraditi loptu, iako bi najčešće za loptu koristili limenku koju bi našli na ulici, smeću i sl. dok ne bi uspjeli dobiti mjehur. Također spominje se i izrada krpenih lutkica koje

su curice nekada davno same šivale s materijalom kojeg bi dobile od starijih gospođa, susjeda itd.. Današnje igračke ne mogu se uspoređivati s nekadašnjim igračkama. One su danas tvornički rađene i oblikovane, dok su te igračke nekad bile pravi ručni rad i plod dječje mašte. Može se reći kako su djeca nekada bila snalažljivija, spretnija kod izrade nekih igračaka jer su bili prepušteni sebi. Drugim riječima, ukoliko bi si nešto izradili imali bi se čime igrati.

Što se tiče sudjelovanja roditelja u igri, svi ispitanici su ponudili jednak odgovor, a to je da su svi roditelji morali puno raditi. Znalo se da je rad u polju i domaćinstvu jedini oblik da bi se prehranile obitelji. Djeca su bila puno samostalnija nekada, a to tvrdi i ispitanica iz Žminja kada kaže kako su si oni sami grijali mlijeko i jeli kruh kad bi bili gladni. Usporedivši to s današnjom situacijom, malo koje dijete može sebi pripremiti nešto za jesti. Razlog tome mogu biti dvije stvari. Prvo to što roditelji svojoj djeci što više pokušavaju udovoljiti, a druga je to što može otići u trgovinu i kupiti već gotov obrok.

Isto tako vrlo je važno istaknuti deveto pitanje u kojem se vidi da su ispitanici imali obvezu pomaganja u svim poslovima. Rad na polju, briga i čuvanje životinja, pomoć oko domaćinstva su poslovi koje su gotovo svi ispitanici naveli, dok većina današnjih roditelja pokušava sve više osloboditi svoju djecu obveza i pomoći u kućanskim poslovima.

Kroz proveden intervju „stari“ su ostavili dojam kao da su ogorčeni na današnju djecu i mlade. Kroz razgovor se da iščitati da se ti isti ljudi osjećaju zanemareno, „zaboravljeno“, njihova unučad (tko ih ima) malo kad dođu u posjet i vode brigu o njima. Nekada je to bilo puno drugačije. Vodilo se računa o svim ukućanima, te o svim članovima porodice. Kao što su neki ispitanici napisali, današnju djecu je preuzela tehnologija, kako u igri, tako i u drugim stvarima.

U posljednjem, desetom pitanju može se uočiti kako svi ispitanici poručuju djeci i mladima da se što više druže, pogotovo u prirodi, da zaborave na tehnologiju i budu što više djeca dok još mogu. Jednom kada dođu u svijet odraslih neće biti više bezbrižnog vremena za igru kao nekada.

8. Zaključak

Djetetovo odrastanje obilježava igra, kojom djeca razvijaju svoju maštu i na taj način ispunjavaju svoj svijet. Također igra u djetetovom odrastanju ima važnu ulogu, jer kroz nju može doživjeti osim svijeta mašte i stvaran svijet. Ono na taj način upoznaje i gradi uzajamne odnose, uči igrajući se, vježba svoje tijelo i duh, a nešto što je najvažnije da se uz sve to i zabavlja. Pojam igre postoji gotovo oduvijek. To nije nikakav novi pojam ili pojam određenog kraja, kulture ili običaja. Kako razni autori tvrde to je pojam koji postoji otkad je djece i otkad postoji potreba za igrom i zabavom.

Također, važno je naglasiti kako igra nije samo zabava, ona se može koristiti i kao terapija, drugim riječima može biti „liječnik“ prilikom rješavanja emocionalnih, socijalnih, društvenih problema, pri rješavanju strahova, problema sa samopouzdanjem i sl. Prilikom terapije vrlo je važan obiteljski faktor tako ukoliko se s djetetom koristi isključivo terapija igrom, a obiteljska dinamika ostaje ista, vrlo su male mogućnosti kako će ista imati učinak na djetetovu problematiku. Stoga se preporuča da u terapiju budu uključeni i roditelji bar na neki način, kako bi proces rješavanja problema bio što uspješniji.

Uzmemo li u obzir sve krajeve svijeta može se reći kako su djeca upoznata s igrom i njezinom funkcijom. Razlikujemo tradicionalne igre koje su igrali naši stari, a prenose se s generacije na generaciju tj. „s koljena na koljeno“. Razlikuju se po nazivu, sadržaju i načinu na koji se izvode, ovisno o području, kulturi i kraju u kojem se igraju. Također postoje razlike u igrama koje se igraju u razvijenim područjima i u onim malo manje razvijenim, primjerice gradovi i sela. Igre i igračke razlikuju se ovisno o rekvizitu koji se koristi kao i o materijalu od kojeg je napravljena, kao i o pravilima, te načinu i mjestu na kojem se igra izvodi.

S razvojem industrijalizacije, razvija se i dječji svijet, odnosno dolazi do pojave novih i funkcionalnijih igračaka. Sve je više digitalnog sadržaja, a djeca se sve manje igraju na ulicama, u parkovima, te na taj način zaboravljaju ove tradicionalne igre, a sve zanimljivije postaju tv emisije, kompjutori, mobiteli, društvene mreže i ostale multifunkcionalne igre.

Istraživanje u ovom radu provedeno je s ciljem da se usporede različita područja Hrvatske, njihove kulture i oblici igre. Osobe se ispitalo o njihovim najdražim tradicionalnim igrama, načinu na koji se nekada igralo, kako se igra danas, te se

usporedila razliku. Istraživanje je provedeno s četiri osobe koje žive na različitim područjima Hrvatske (Istra, Slavonija i Lika), u vidu intervjua s unaprijed postavljenim pitanjima. Dobivenim odgovorima dobili smo rezultate raznovrsnih igara s tri različita područja, Like, Istre i Slavonije. Ispitanici svojim odgovorima potvrđuju kako postoji razlika prije svega u načinu življenja nekada i danas, isto tako i u načinu igranja. Još uvijek postoje neke tradicionalne igre koje se igraju, iako se nekima gotovo izgubio trag. Današnju djecu sve manje zanimaju igre na otvorenom i sve je manje druženja uživo. Ono što današnjoj djeci poručuju naši stari jest: „Djeco, iskoristite djetinjstvo, družite se, boravite u prirodi, jer ovaj period brzo prođe.“

9. Literatura

Knjige:

- Duran, M. (2001.) *Dijete i igra*, Tisak „Naknada Slap“, Zagreb
- Grgec–Petroci, V., Vranko, M. i Rebac, J. (2010.) *Igra i dijete, dijete i igra*. Zagreb: Obiteljski centar grada Zagreba
- Gjurković, T. (2016.) *Terapija igrom*, Harfa, Split
- Rajović, R. (2017.) *Kako igrom uspješno razvijati djetetov IQ*, Harfa, Split
- Kladarin, B. (2020.) *Djeca Himalaje*, Kreativna mreža, Zagreb
- Vujnovac, D. (2017.) *Djeca Sahare*, Knjiga u centru, Zagreb
- Đokič, A. (2019.) *Djeca Indije Aruši*, Kreativna mreža, Zagreb
- Pongrašić, E. (2020.) *Djeca Kambodže*, Kreativna mreža, Zagreb
- Vaskevich, E. (2011.) *Velika knjiga razvojnih aktivnosti od rođenja do 3 godine*, Zagreb
- Jurdana, V. (2016.) *Mala zavičAjna čitanka*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula
- Đaković, B. (2011.) *Igre oko vatre*, Izdavačka kuća Meridijani, Samobor
- Tatković, N., Ružić-Baf, M. (2011.) Računalo – komunikacijski izazov djeci predškolske dobi. *Informatologija* [Online] 44 (1). str. 27-30. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/66859> [pristupljeno: 22. veljače, 2021.]

Članci:

- MARGETIĆ, M. (2009.) Dječje igre na otvorenom i blagdansko darivanje djece u Istri. *Etnološka istraživanja* 14 (3). Str. 134.-137. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/44179> [Pristupljeno: 22. veljače, 2021.]

Mrežne stranice:

- Terapija igrom odnosi dječju ljutnju, tugu, strah i ljubomoru*, dostupno na: <http://ordinacija.vecernji.hr/zdravlje/ohr-savjetnik/terapija-igrom-odnosi-djecju-ljutnju-tugu-strah-i-ljubomoru/> [pristupljeno: 17. ožujka, 2021.]
- Tipovi intervjua i njihova vrijednost*, Dostupno na: https://www.posao.hr/savjet.php?page=tipovi_intervjua [pristupljeno: 20. ožujka, 2021.]

Neuroplastičnost – struktura i organizacija, dostupno na: <https://www.cognifit.com/sr/brain-plasticity-and-cognition> [pristupljeno: 14. veljače, 2021.]

Igra svijeta – terapija igrom, dostupno na: <https://www.psihoterapija-psihodrama.com/terapija-igrom-igra-svijeta/> [pristupljeno: 14. veljače, 2021.]

Slike:

Slika 1. *Terapija igrom – pijesak*, dostupno na: <https://images.app.goo.gl/cajT7kzwbjG5SjkT6> [Pristupljeno: 28. travnja, 2021.]

Slika 7. *Škola Himalaje*, dostupno na: https://issuu.com/kreativnam/docs/djeca_himalaje_issuu?fbclid=IwAR0fHf8NiFHxFk3g2K8FN0HMjAZGw-h6BB1F4bPtYcnLHqq4-Ng1obPgwN0, [pristupljeno: 02. travnja, 2021.]

Slika 3. *Ručak u školama Himalaje za vrijeme ljetnih dana*, dostupno na: https://issuu.com/kreativnam/docs/djeca_himalaje_issuu?fbclid=IwAR0fHf8NiFHxFk3g2K8FN0HMjAZGw-h6BB1F4bPtYcnLHqq4-Ng1obPgwN0, [pristupljeno: 02. travnja, 2021.]

Slika 4. *Nastamba u Indiji*, dostupno na: https://issuu.com/kreativnam/docs/djeca_idije, [pristupljeno: 02. travnja, 2021.]

Slika 5. *Razbijanje lonca – Barban*, dostupno na: https://www.google.com/search?q=razbijanje+lonca+igra&tbm=isch&ved=2ahUKEwjJn9bH4L7wAhXa44UKHfE4CZQQ2-cCegQIABAA&oq=razbijanje+lonca+igra&gs_lcp=CgNpbWcQA1CwCViBD2C3EGgAcAB4AIABA1gBAJIBAJgBAKABAaoBC2d3cy13aXotaW1nwAEB&sclint=img&ei=m_aYYInmO9rHlwTx8aSgCQ&bih=698&biw=1536&rlz=1C1GCEAenHR860HR860#imgsrc=EkfJ9hIX3pMddM&imgdii=Dc8vEEq7S7Ei1M, [pristupljeno 07. travnja, 2021.]

Slika 6. *Igra – Hitat u jaje*, dostupno na: <https://www.facebook.com/etnografskimuzejstrepazin/photos/pcb.2151983331504131/2151982568170874/>, pristupljeno: 08. travnja, 2021.

Sažetak

Kroz ovaj rad nastoji se predstaviti različitost svjetskih kultura kroz igru. U prvom dijelu rada objašnjava se teorijski dio igre, odnosno što je igra, što ona znači za dijete, na koji način utječe na djetetov razvoj, te kako ju koristiti kao terapiju. Također nastoje se usporediti igre u različitim državama poput igre u Slavoniji, Novom Zelandu i Velikoj Britaniji. Kroz putopise raznih autora napravljen je osvrt i na život i način igranja djece Sahare, Indije, Himalaje i Istre, te je uočljiva razlika između tih kultura. Pred sam kraj rada spomenute su i tradicionalne istarske igre koje su u nekim mjestima ostale održive sve do danas. To poglavlje uvodi čitatelje u metodološki dio rada u kojem je provedeno istraživanje s četiri ispitanika koji žive na različitim područjima Hrvatske. Metodom intervjua pokušalo se istražiti i usporediti načine igranja nekada i danas, način na koji su živjela djeca nekad i danas, te koje su različitosti takvih oblika življenja. Naime, intervju se sastoji od deset pitanja vezana uz djetinjstvo ljudi različitih krajeva Hrvatske. Cilj intervjua bio je otkriti koje se tradicionalne igre postojale nekada, način na koji su se provodili dani u djetinjstvu „naših starih“, kako su izgledale omiljene igračke, te usporedba igara nekada i danas. Nakon provedene analize intervjua, uočena je znatna razlika u načinu igranja, te izgledu i obliku igračkaka.

Ključne riječi: igranje, igra, kultura, običaji, tradicionalne igre

Summary

This thesis attempts to present a variety of world cultures through playing. The first part of the thesis explains playing through theory, that is what playing is, what it means for the child, how it influences the child's development and how it can be used as therapy. Comparing games in different countries such as games in Slavonia, New Zealand and Great Britain, is attempted as well. Through travel reports of many authors an overview has been made of the lives and ways of playing of children in the Sahara, India, Himalaya and Istria and a noticeable difference of these cultures is evident. Towards the end of the thesis, traditional Istrian games that have been preserved till today, are described. This section introduces the reader to the

methodological part of the thesis on which the research was done. The method of interview was used to research and compare ways of playing in the past and today, the way children lived in the past and today and the differences in those ways of living. The interview consists of ten questions related to the childhoods of people of different parts of Croatia. The goal of the interview was to discover the traditional games of the past, how our "old folks" spent childhood days, what favourite toys looked like and to compare games of then and now. When the analysis of the interview was done, a significant difference was noticed in the ways of playing and in the look and the shape of toys.

Key words: playing, games, culture, customs, traditional games